

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ТЕХНОЛОГО - ЕКОНОМІЧНИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ВНАУ»

***Збірник
обласного методичного об'єднання
викладачів суспільних дисциплін***

14 листопада 2023 року

за адресою 24000, м. Могилів-Подільський, вул. Київська, 40/1

Матеріали засідання обласного методичного об'єднання викладачів суспільних дисциплін. м. Могилів-Подільський, 2023р., 47 ст.

Укладач: Соляр Л.В., методист коледжу

Збірник містить програму обласного методичного об'єднання, тези доповідей викладачів, які популяризують власний педагогічний досвід роботи, тези доповідей учасників семінару - практикуму з підвищення кваліфікації «Напрями підвищення ефективності занять із суспільних дисциплін», який проходив 14 листопада 2023 року в ВСП «Могилів-Подільський технологіко-економічний фаховий коледж ВНАУ».

Програма
проведення засідання обласного методичного об'єднання
викладачів суспільних дисциплін

ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА	
	Реєстрація учасників обласного методичного об'єднання на онлайн-платформі Zoom: https://us02web.zoom.us/j/82028162215?pwd=bTZRV3MraWJoUXlZaEFzRmdGZDVHZZ09
	Вітальне слово: КАЗЬМІР ВАЛЕНТИНА АНАТОЛІЇВНА – кандидат економічних наук, директор ВСП «Могилів-Подільський технологіко-економічний фаховий коледж ВНАУ»
	Вітальне слово: МОТОРНА ЛЕСЯ ВОЛОДИМИРІВНА – кандидат педагогічних наук, методист Ради директорів закладів фахової передвищої освіти Вінницької області
	Вітальне слово: ВОСКОЛУП ВАЛЕРІЙ ПЕТРОВИЧ – голова обласного методичного об'єднання викладачів суспільних дисциплін закладів фахової передвищої освіти Вінницької області.
1. Семінар на тему:	
Напрями підвищення ефективності занять із суспільних дисциплін (регламент до 15 хв.)	
1.1.	Значення міжнародної краєзнавчої співпраці при викладанні історії України. ОНУФРІЙЧУК ВАЛЕРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, викладач ВСП «Могилів-Подільський технологіко-економічний фаховий коледж ВНАУ»
1.2.	Роль правовиховної роботи у процесі викладання правознавства. ПОДУФАЛОВ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ, викладач ВСП «Могилів-Подільський технологіко-економічний фаховий коледж ВНАУ».
1.3.	Сучасні інноваційні методи вивчення суспільних дисциплін. БРАТАНЮК ЛЕОНІД ЄВГЕНОВИЧ, викладач Погребищенського медичного фахового коледжу
1.4.	Використання інтерактивних методик навчання суспільних дисциплін для студентів з особливими освітніми потребами. ОЛІЙНИК ОЛЕСЯ МИХАЙЛІВНА, викладач ВСП «Вінницький фаховий коледж Університету «Україна»
2. Нормативні акти в сфері освіти.	
2.1.	МОТОРНА ЛЕСЯ ВОЛОДИМИРІВНА, кандидат педагогічних наук, методист Ради директорів закладів фахової передвищої освіти Вінницької області, Вінницький технічний фаховий коледж;
2.2.	ВОСКОЛУП ВАЛЕРІЙ ПЕТРОВИЧ, голова обласного методичного об'єднання викладачів суспільних дисциплін, КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського».

3. Підготовка до проведення ІХ науково-практичної краєзнавчої викладацько-студентської конференції «Моя Україна: історія та сьогодення».	
	ГОЛЄВА ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА, <i>викладач Вінницького технічного фахового коледжу.</i>
4. Підготовка до проведення олімпіади з історії України серед здобувачів освіти в закладах фахової передвищої освіти Вінницької області. Обрання оргкомітету олімпіади.	
	ВОСКОЛУП ВАЛЕРІЙ ПЕТРОВИЧ, <i>голова обласного методичного об'єднання викладачів суспільних дисциплін, КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського».</i>
5. Вивчення досвіду роботи викладачів суспільних дисциплін.	
5.1.	Шляхи забезпечення формування предметної історичної та громадянської компетентностей на заняттях з історії України. БОРОДАТА НАТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА, <i>ВСП «Барський фаховий коледж транспорту та будівництва НТУ».</i>
5.2.	Міжнародна співпраця в організації дослідницької, пошукової, краєзнавчої діяльності з історії України. ОНУФРІЙЧУК ВАЛЕРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, <i>викладач ВСП «Могилів-Подільський технолого-економічний фаховий коледж ВНАУ».</i>
ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА	
	ВОСКОЛУП ВАЛЕРІЙ ПЕТРОВИЧ – <i>голова обласного методичного об'єднання викладачів суспільних дисциплін закладів фахової передвищої освіти Вінницької області.</i>

ЗМІСТ

1. **ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КРАЄЗНАВЧОЇ СПІВПРАЦІ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ.** 6
Онуфрійчук Валерій Васильович, ВСП «Могилів-Подільський технологічно-економічний фаховий коледж ВНАУ»
2. **РОЛЬ ПРАВОВИХОВНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПРАВОЗНАВСТВА.** 10
Подуфалов Павло Петрович, ВСП «Могилів-Подільський технологічно-економічний фаховий коледж ВНАУ»
3. **СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН.** 14
Братанюк Леонід Євгенович, Погребищенський медичний фаховий коледж
4. **ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.** 23
Олійник Олеся Михайлівна, ВСП «Вінницький фаховий коледж Університету «Україна»
5. **ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ РОБОТИ ВИКЛАДАЧІВ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН. «ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ».** 38
Бородата Наталія Валеріївна, ВСП «Барський фаховий коледж транспорту та будівництва НТУ»

1.ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КРАЄЗНАВЧОЇ СПІВПРАЦІ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

**ОНУФРІЙЧУК ВАЛЕРІЙ
ВАСИЛЬОВИЧ** – викладач ви
супільних дисциплін,
ВСП «Могилів – Подільський
технолого – економічний
фаховий коледж ВНАУ»

Одним з напрямів історіографії, який виник наприкінці 70-х років ХХ століття стала мікроісторія, найхарактернішими особливостями якої є

- Зменшення масштабу дослідження;
- Перехід до мікроскопічного аналізу, об'єктом якого є вчинки особи, одиничні події, окремі казуси;
- Щільний опис;
- Пізнання взаємин осіб, життєвих стратегій, чинників суперечностей та ін.

Саме через мікроісторію ми можемо встановити зв'язок життя індивіда з загальним плином історії.

Чи варто використовувати мікроісторію на заняттях, враховуючи

обмеженість часового ресурсу? Я вважаю, що так, оскільки це студенту дозволяє відчувати власну участь в історичному процесі.

Саме це стало мотивом дати позитивну відповідь на запропоновану молдовською стороною пропозицію взяти участь у проекті і спробувати

організувати роботу. Крім того статус міжнародного проекту піднімав відповідальність учасників та стимулював до продуктивної роботи.

Темою було обрано «Роль роду Могил «Мовіле» в історії України та Молдови»

Тема для української сторони була цікава у двох напрямках: по-перше, краєзнавчий історія власного міста; по-друге, вивчення та поглиблення знань про одну з знакових, постатей української історії Петра Могили.

Ще однією цікавою стороною проекту був, як я писав вище міжнародний статус, у Європі сьогодні досить популярний напрям: «Історія без кордонів».

Перед початком роботи було укладено договір про співпрацю між навчальними

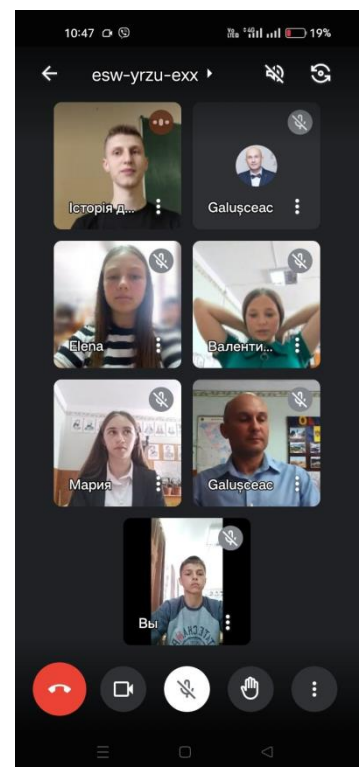

закладами: гімназією с. Каларашовка Окницький район Республіки Молдова та ВСП «Могилів-Подільський технолого-економічний фаховий коледж ВНАУ». Учасниками проекту були учні 9 класу з молдовської сторони та студенти I курсу з української.

Були визначені цілі проекту:

- розвиток культури спілкування між учасниками;
- спільне вивчення роду Могили і їх впливу на розвиток відносин між Україною та Молдовою;
- створення web-ресурсів;
- формування в учасників проекту міжкультурних компетенцій.

Молдовська сторона акцентувала увагу на генеалогії роду Могили, геральдиці, значенні роду в становленні державності Молдови. Українська сторона акцент робила на культурний та краєзнавчий підтекст, а також чинники, що впливали на життєвий вибір П. Могили.

Робота передбачала не тільки підготовку письмових досліджень та доповідей, а також обмін інформацією між учасниками проекту.

Проект проводився з Лютого по травень 2023 року

З української сторони тематика досліджень: «Історія м.Могилева - Подільського»; «Доцерковна діяльність П. Могили»; «Церковна діяльність П. Могили»; «Літературна та видавнича діяльність».

Обов'язковими умовами проекту були відвідування музеїв, інтерв'ю з викладачами історії, збір матеріалів у бібліотеках, огляд літератури, огляд інтернет-ресурсів, архівів та ін..

На першому етапі роботи відбулось знайомство учасників у вигляді онлайн-конференцій, створено спільну сторінку в Google – Клас, де проводилось спілкування, поділ матеріалами. В ідеалі, через цілком об'єктивні причини зустрічі мали б бути живими (офлайн), проте виходили з реалій ситуації, що склалась.

На другому етапі випускались короткі відеоматеріали, презентації, відео розповіді. З цією метою було створено YouTube «Moldova Ukraine» де виставлялись матеріали. Паралельно з підготовкою матеріалів команда

Української сторони проводила виховні години в коледжі і ділилась інформацією з найцікавіших моментів проекту. Адже більшість студентів навряд чи вивчає відомості з окремих бібліографічних фактів

історичного діяча. Так дітям було цікавим почути про військові, політичні, дипломатичні здібності П. Могили; чи, наприклад, участь роду Могили у становленні Львівського Братства, чи деякі цікаві моменти з історії міста.

На цьому ж етапі проводилась виставка плакатів. До речі, на перший погляд - робота для середньої школи, проте це привертає увагу до проєкту, теж саме стосується відвідування музею. До речі перше питання яке цікавило студентів «Чому цьому питанню присвячена така маленька експозиція?» Тому така робота є доречною.

На третьому етапі проводилась підготовка та захист письмових робіт. Тут я особисто зустрівся з певними труднощами. По-перше, це контингент студентів. Для таких проєктів саме такого рівня потрібно підбирати саме творчих, здатних працювати самостійно. По-друге, технічні можливості (дві онлайн-зустрічі ми проводили з телефонами).

Та попри все, робота була проведена і завершена успішно. На фінальній зустрічі учасники підготували взаємне тестування.

В результаті роботи були створені: Канал Moldova Ukraine; електронний web-ресурс проєкту. І, звичайно, перспектива на майбутнє – можливість поповнювати матеріал, наприклад, того ж самого каналу українською чи молдовською сторонами, а тем достатньо.

І на завершення ми не передбачали якоїсь академічної мети, але студенти почали задавати питання, з'явилась хоча і прихована та все ж цікавість. Так, сьогодні ми можемо натиснути клавішу і відкриються двері ресурсів та бути причетними в додаток отримати живе спілкування виявляється краще.

2. РОЛЬ ПРАВОВИХОВНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПРАВознавства

ПОДУФАЛОВ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ –
викладач суспільних дисциплін, ВСП
«Могилів – Подільський технолого –
економічний фаховий
коледж ВНАУ»

Інтеграція України у світове та європейське співтовариство, зміни у громадсько-політичному житті країни через COVID та війну, спричинили переорієнтацію суспільних цінностей на духовність людини і визначили потребу у нових напрямках виховної роботи з підростаючим поколінням. На тлі багаторічної моральної деградації молоді, що призвела до відсутності культури спілкування та поваги до старших, зневаги і агресивного ставлення до інших людей, зловживання алкоголем, залежності від наркотиків та тютюну, безвідповідальності, жаги до збагачення будь-яким шляхом, часткової або повної відсутності національної свідомості – сьогодні можна спостерігати справжній вибух патріотизму. Саме це і створює сприятливі умови для розвитку національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни.

Тому найважливішим завданням є формування майбутнього країни, виховання вільних, відповідальних людей, гідних громадян своєї держави.

Визначальною характеристикою громадської зрілості є розвинена правосвідомість – усвідомлення особою своїх прав, свобод, обов'язків, позитивне ставлення до закону та держави. А отже одним із головних напрямків виховання поряд із сім'єю, коледжем та іншими соціальними інститутами суспільства є правове виховання населення.

В основу системи національно-патріотичного виховання в нашому коледжі покладено ідею розвитку української державності як консолідуючий чинник

розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології. Сучасна молодь добре інформована щодо процесів в різних сферах науки, техніки, соціального життя; динамічно оволодіває сучасними комунікаційними технологіями. Усе це створює сприятливі умови для розвитку національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни, підвищення його статусу та розвитку потенціалу, досягнення якісно нових результатів у духовно-моральному, патріотичному, трудовому, художньо-естетичному, екологічному вихованні підростаючого покоління.

Національно-патріотичне виховання формується на прикладах історії становлення Української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури і спорту. Основною метою національного виховання на сучасному етапі є передання вихованцям соціального досвіду, успадкування ними духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування незалежно від національної приналежності особистісних рис громадянина Української держави, духовності, трудової, моральної, розумової, естетичної, правової, фізичної та екологічної культури.

Зокрема правова дисципліна є загальнообов'язковим предметом вищої освіти, адже, на якій би посаді фахівець не працював, зобов'язаний знати основи трудового права, щоб чітко організовувати і здійснювати трудовий процес. Йому треба знати, як закон регулює діяльність органів управління, їх права і обов'язки, які акти і в якому порядку вони видають. Фахівець має орієнтуватись у правовому механізмі, що регулює господарські зв'язки підприємств і організацій. Обов'язки спеціаліста - знати права і обов'язки громадян і юридичних осіб і їх правові гарантії. З метою боротьби з правопорушеннями і попередження злочинів, необхідно мати уявлення про кримінальний закон.

Для досягнення таких знань, викладач правознавства повинен робити певні кроки в цьому напрямку, використовуючи традиційні та нетрадиційні форми роботи: анкетування, брейн-ринги та «філософські столи», дискусії та аукціони ідей, конкурси плакатів та творчих робіт на правову тематику.

Проблема правопорушень залишається однією з головних: злочинність росте, наркоманія поширюється, СНІД розповсюджується. Тому, правове виховання слід починати з засвоєння користувачів початкових істин.

Система правового виховання в ВСП «Могилів-Подільський технологіко-економічний фаховий коледж Вінницького НАУ» базується на нормативних документах, на основі яких проводиться робота по попередженню правопорушень серед студентської молоді.

Правоосвітня робота здійснюється під час навчального процесу та поза ним і охоплює як студентів, так і їхніх батьків, а також викладачів.

Кожного року проводяться коледжанські олімпіади з правознавства, переможці якої можуть спробувати свої сили та зайняти достойне місце в обласній олімпіаді.

Високою ефективністю відзначаються комплексні заходи, що сприятимуть популяризації правових знань, формуванню правової культури серед підлітків. Традиційно проводиться Тиждень права під рубрикою: «Закони, за якими вчимося, працюємо, живемо». Варто звернути увагу на кожен тематичний захід в рамках тижня:

- книжкова виставка: «Закон. Право. Мораль.» яка дає можливість студентам дізнатись про друковані правові новинки;
- брейн-ринг: «Конституція і мої права»; даний захід покликаний узагальнити знання студентів про вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти щодо прав людини (Конституцію України, Декларацію прав людини, Конвенцію про права дитини), виховувати в студентів високу правову культуру, переконання у необхідності дотримання законів;

– відеолекторій - застереження: «Злочин і покарання» - покликаний формувати в студентів здатність до самоконтролю, поваги до моралі й правопорядку, сприяти формуванню правосвідомості шляхом конкретизації норм моралі і права стосовно їхньої безпосередньої поведінки.

Також ефективною формою роботи є трибуна громадської думки на тему: «За все приходить час розплати», до проведення якої залучаються студенти, викладачі суспільних дисциплін, бібліотекарі, психолог, куратори, вихователь. Ця тема розкриває і негативну поведінку та її наслідки, говорить і про куріння в громадських місцях та зловживання алкоголем, і про відповідальність за розповсюдження наркотиків, венеричних захворювань, про види дисциплінарних стягнень за порушення внутрішнього трудового розпорядку коледжу.

Однією з умов зменшення правопорушень, злочинів серед молоді є організація цікавого дозвілля. Використовуються такі ігрові форми роботи:

- рольові ігри: «Ваші права», «З героями казок по статтях Конвенції»;
- ситуаційні вправи: «Правова асамблея», «З дітьми про серйозне», «Якщо ви потрапили в біду», «Знати щоб жити»;
- конкурс: «Кращий знавець нормативних актів».

Поряд із правовим вихованням спрямовується діяльність і на пропаганду та виховання здорового способу життя. Під час таких заходів, важливо, щоб студенти усвідомлювали свою індивідуальність та неповторність, кожен сам за себе повинен вирішувати як діяти, а роль викладача полягає в тому, щоб навести факти, аргументи, які б схилили підлітків до позитивної мотивації здорового способу життя.

Сім'я завжди повинна бути у центрі уваги викладачів та кураторів. Вона являється тим середовищем, яке засвоює необхідність моралі і права. Взаємодія сім'ї і підлітка виражається у взаємних почуттях батьків і дітей. Тому, проводяться для батьків лекторії: «Про шкідливість нікотину і алкоголю»,

«Уроки тверезості», «Вберегти від дурману», «Конверт відвертих запитань і відповідей» та ін.

Для профілактики правопорушень, виховання законослухняності, інформування працівників коледжу щодо змін національного законодавства, створено у коледжі юридичний консультативний пункт та історико-правовий гурток.

На кожен навчальний рік розробляється план національного виховання студентів, в якому відображено науково-педагогічні проблеми, над вирішенням яких працює колектив коледжу.

Отже, результатом патріотичного виховання має бути: сформовані почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою.

Молоде покоління повинно усвідомити, що незнання не звільняє від відповідальності, а знання навпаки перетворюється на силу, якою можна захистити себе від шкідливого та небезпечного, зміцнити свою силу волі, покращити поведінку.

3. СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН.

БРАТАНЮК ЛЕОНІД ЄВГЕНОВИЧ –
викладач суспільних дисциплін,
Погребищенський медичний
фаховий коледж

Мета: ознайомити студентів з особливостями застосування методів і засобів навчання в процесі підготовки до викладання суспільних дисциплін, застосування інноваційних технологій.

Професійна спрямованість: формування компетенції використання технологій різнорівневого та розвивального навчання.

Основні поняття теми: класифікація методів за джерелом знань та рівнем пізнавальної активності студентів, прийоми роботи з текстами, джерела філософських знань, періодична преса як джерело, наочний метод, дослідницький метод, проблемний метод.

Робота з різними видами текстів на заняттях курсу. Робота з підручником починається на першому уроці з обов'язкового попереднього ознайомлення з навчальним матеріалом, який студенти опрацюють в аудиторії.

Можна використати такі прийоми роботи з підручником:

- скласти план змісту пункту, щоб виділити у певній послідовності найголовніші питання, що розглядаються;
- сформулювати основні положення (думки, висновки);
- виписати незнайомі поняття з визначеннями, а, якщо в підручнику їх немає, то знайти у словнику;
- визначити основний текст і допоміжний (доповнюючий, пояснюючий);
- відмітити місця чи окремі положення, які здаються незрозумілими, викликають сумнів, заперечення і потребують обговорення з викладачем;
- з'ясувати, яких положень тексту стосуються ілюстрації і яку функцію вони виконують;
- знайти відповідні запитання і завдання та виконати їх.

На заняттях суспільних дисциплін постійно відбувається робота зі словником та використовуються такі прийоми як обов'язкове читання і переказ потрібних уривків, виписування назв, самостійне формулювання визначень понять. Документи при вивченні суспільствознавчих курсів вивчаються в адаптованому та оригінальному, але скороченому вигляді. Такі уривки знаходяться у хрестоматії, що містить різноманітні матеріали (афоризми, уривки з наукових і філософських творів, словникові статті, поезії, уривки з прозових художніх творів).

Деякі з цих матеріалів виражають різні, а інколи й протилежні, точки зору на якесь питання чи проблему. Студенти повинні усвідомлювати, до яких положень чи частини тексту підручника відносяться ці матеріали, поглиблюючи, ілюструючи або доповнюючи та конкретизуючи їх;

- з яких джерел (список яких додається), взяті матеріали або хто їхній автор і коли він жив; як можуть бути використані дані матеріали для відповіді на занятті.

При вивченні суспільних дисциплін опрацьовуються також неадаптовані тексти, які не призначені спеціально для вивчення студентами певного віку. Ці твори породжені іншими соціальними потребами – філософські трактати, особисті щоденники, політичні програми, статистичні зведення і звітність, юридичні документи складають базу для відбору доступних студентами джерел.

У навчальній роботі документи мають значний педагогічний потенціал та виконують різні функції: конкретизації, поглиблення знань, ілюстрації вивченого змісту для теоретичного збагачення положень шляхом введення нових понять і суджень, що дозволяють відтворити вивчений предмет більш повно і різнобічно. Такий рух думки від абстрактних визначень до конкретних знань складає змістовно-конструктивний процес розвитку творчого мислення студентів.

Робота з джерелами при вивченні суспільних дисциплін має винятково важливе значення. При знайомстві з джерелами суспільних наук методами наукового пізнання в студентів відбувається формування вміння пояснювати значення досліджуваних статистичних матеріалів при вивченні економічних процесів. Студенти відпрацьовують вміння розбиратися в текстах, з якими людина і громадянин зустрічається в практичній діяльності (правові норми, звертання до виборців різних партій, інформаційні матеріали преси – підготовка студентів до типових для людини і громадянина видів діяльності), життєві ситуації, що вимагають правової оцінки. Через застосування документів відбувається введення в курс актуальної інформації та представлення студентам

злободенних проблем, що не знайшли свого відображення у стабільному підручнику. Вивчення документальних джерел допомагає реалізації на заняттях регіонального і національного-регіонального компонентів суспільствознавчої освіти (ставлення людини до природного середовища, розвиток особистої зацікавленості у вирішенні суспільних проблем, формування особистого ставлення до них).

Документальні джерела уможливають надання вивченим висновкам суспільних наук більшої переконливості, викладу провідних ідей – доказовості. Важливим чинником для реалізації виховних завдань курсу є введення в навчальний процес матеріалів, що впливають не тільки на інтелектуальну, але й емоційну сферу особистості студента (документи, що яскраво відображають особисту позицію людини).

Робота з документами сприяє підвищенню рівня самостійної роботи, створення умов для організації творчо-пошукової діяльності на занятті, допомагає здійсненню індивідуального підходу і різнорівневої диференціації студентів (порівняння текстів різних за складністю). Доцільно використати такі методичні прийоми роботи з різними видами текстів: переказ, цитування документу, коментоване читання, колективний розгляд, самостійна робота, а також словникова робота – пояснення слів та словосполучень, складання тез, конспекту (останні види роботи не варто використовувати регулярно). Для самостійної роботи студентам можна запропонувати такі завдання:

- запитання і завдання, спрямовані на свідоме сприйняття і точне або близьке до тексту відтворення змісту документу;
- запитання і завдання, спрямовані на перетворююче відтворення змісту документу;
- запитання і завдання творчо-пошукової діяльності.

Для роботи з документами можна запропонувати студентам такі орієнтовні творчо-пошукові завдання:

- проаналізувати логічну структуру тексту (виділити головні твердження та аргументи, фактофіксуючі положення);
- розкрити зміст окремих слів і виразів;
- встановити зв'язок тверджень з іншими відомими студентам теоретичними положеннями;
- визначити історичність змісту документу, обумовленість епохою, його актуальність в наш час;
- співвіднести зміст документу з історичним досвідом, з реаліями сучасності;
- визначити значення ідей, що містяться в документі, для науки і практики;
- застосувати теоретичні положення документу для фактів, що не містяться в його тексті;
- співвіднести зміст документу зі змістом навчального посібника;
- - зробити висновки зі змісту документу для себе, для особистого життя і діяльності;
- визначити особисте ставлення до ідей, що містяться в документі, сформулювати оціночні судження;
- самостійно сформулювати запитання до вивченого документу;
- зібрати матеріали преси з певної теми;
- підготувати невеликі твори у формі документів деяких типів – відкритого листа, звернення до кандидата в депутати, промови на конференції тощо.

Для фронтальної самостійної роботи студентам пропонується один і той же документ з однаковими запитаннями – для індивідуальної, диференційованої та групової роботи. Використання при вивченні будь-якої теми курсу різноманітних документів, застосування широкого спектру прийомів роботи з ними – невід'ємна і високоефективна складова сучасної суспільствознавчої освіти.

Періодичні джерела. Зміст багатьох питань в курсі суспільствознавства відрізняється динамічністю, тому актуальні проблеми сучасності в ньому посідають центральне місце. Важливе значення має розвиток інтересу студентів

до актуальних питань, через систематичну роботу з газетою відбувається політична самоосвіта, формується політична культура. При роботі з засобами масової інформації студенти навчаються оперативно відшукувати інформацію, аналізувати та критично осмислювати її. Студенти повинні мати уявлення про структуру інформації, вміти відділяти факти від їх суб'єктивної інтерпретації чи домислів, співставляти і критично оцінювати різні джерела інформації, порівнюючи їхні повідомлення з власним розумінням чи інтерпретацією тих чи інших подій;

- розуміти політичну чи пропагандистську спрямованість окремих засобів масової інформації.

Події, що відбуваються протягом даного навчального року, вивчаються за публікаціями в періодиці, теле - радіо передачам. Робота з періодикою допомагає також сформувати у старшокурсників навички щоденного читання газет, вміння користуватися їх матеріалами при вивченні курсу, підбирати відповідні до теми заняття дані, використовувати приклади при відповіді. З кардинальних питань курсу слід запропонувати спеціальні завдання, наприклад, тематичні завдання, що виконуються як поєднання письмової відповіді зі спеціальних добірок газет.

Робота з періодикою на занятті може мати різні форми: ознайомлення студентів з невеликими замітками або фрагментами матеріалів газет, журналів на занятті з метою актуалізації їх знань, аналізу запитань, що вивчаються, слухання коротких повідомлень або тематичних оглядів, попереднє вивчення стану будь-якої події, явища, процесу до початку спостереження за його подальшим розвитком. Невід'ємною частиною вивчення суспільних дисциплін є організація самостійної дослідницької роботи над економічними, політичними, морально-етичними, культурними та іншими питаннями сучасності. Статистичний матеріал, що наводиться у періодичних виданнях, виступає у ролі наочності, яка коментується.

Художня література. У якості додаткових джерел інформації використовується зміст інших навчальних предметів, наукових і художніх текстів, творів художньої літератури та образотворчого мистецтва. Вони виконують узагальнюючу та систематизуючу функції. При розгляді проблем морально-етичного змісту варто спиратися на художньо-образну основу, сформовану в результаті читання художньої літератури, перегляду кінокартин, театральних постанов. Чим багатший такий образний світ студента, тим глибше і легше відбувається процес формування філософських, соціологічних, моральноетичних понять. Створити певний емоційний настрій на занятті допоможуть цитування та переказ уривків з творів художньої літератури.

Особливості використання наочного методу. Наочність допомагає при вивченні таких явищ і процесів, які студенти не можуть уявити в особистому досвіді при розкритті понять різного ступеню складності і узагальнення. Цей метод сприяє також розвитку логічного мислення, так як робота з наочним матеріалом вимагає виконання ряду розумових операцій – аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування від особливого і конкретного. Наочність має значний емоційний вплив. Схема – умовна модель вивченого поняття. Важливо, щоб вони з'являлися перед студентами поступово, по мірі вияснення їх основних елементів у ході бесіди.

Схема дозволяє встановити якісні зв'язки і залежності, що не мають кількісного характеру. На абстрактних логічних схемах (у розумних межах) доцільно подавати лише той матеріал, що «лягає» в схему, де у вигляді графічного малюнка або умовних символів можна відобразити найбільш суттєві загальні внутрішні зв'язки між явищами, напрямки цих зв'язків, розкрити структуру явищ і понять, причин і наслідків, законів, подати систематизацію різноманітних ознак, категорій, їх порівняння, виявлення подібності та відмінності, розкрити існуючі суперечності. Окрім схем, що відображають структуру понять, є багато такого навчального матеріалу, який обов'язково вимагає наочно-схематичного зображення. Наприклад, органи державної влади і

державного управління – обумовлено очевидними взаємозалежностями між елементами, не менш доцільно проходить розкриття питання по заздалегідь підготовленій типовій схемі.

Інформаційні можливості деяких схематичних наочних посібників збільшуються при поєднанні з коротким виразним текстом. Проблема наочності вирішується за допомогою моделювання суспільних явищ і процесів. При цьому наочність може бути використана як при вивченні зовнішніх характеристик (якостей) самих об'єктів, що вивчаються, або їх моделей, а також їх зв'язків і відношень з іншими явищами і процесами моделювання суспільних явищ може бути забезпечено за допомогою засобів конкретної та абстрактної наочності. До засобів конкретної наочності відносяться фотографії явищ або об'єктів дійсності, картини, малюнки, оскільки вони слугують створенню в студентів правильних уявлень про зовнішній прояв об'єктивних закономірностей. Засоби конкретної наочності носять, як правило, документальний характер. Усвідомлюючи сутність понять і закономірностей, студенти часто зустрічаються з труднощами. До групи засобів абстрактної наочності відносяться також схеми, діаграми, плани, таблиці. Вони створюються шляхом графічного моделювання реально існуючого об'єкту, який усвідомлюється як процес відображення сутності окремих суспільних явищ за допомогою умовних знаків.

Кожна схема має містити не більше двох - трьох графічних компонентів, що знаходяться в цій таблиці. Але значно утруднюється робота викладача з таким демонстраційним посібником, що має чотири-п'ять компонентів (малюнок і текст дуже дрібні), тому важко виділити важливі об'єкти викладач малює їх на дошці у вигляді крейдової схеми, послідовно визначаючи і вписуючи в прямокутники, квадрати і ромби відповідні терміни, а потім зв'язує графічні елементи лініями та стрілками. перед студентами виникає структурно-логічна модель поняття. Наочні образи відіграють виключну роль на стадії абстрактного мислення. На етапі розкриття сутності явищ необхідно широке

застосування наочності. В основі її правильного застосування є ідея виявлення найсуттєвіших ознак об'єкта і свідоме відокремлення від менш суттєвих, другорядних, з тим, щоб суттєві ознаки могли бути зображені візуально і відображали, хоч і схематично, саму сутність вивченого об'єкту. Текстові таблиці – прийом схематичного узагальнення знань складних проблем. Вони сприяють засвоєнню причинно-наслідкових зв'язків, виявленню загального і особливого, подібності та відмінності. Текстові таблиці часто складаються в аудиторії шляхом організації колективної роботи з узагальнення вивченого матеріалу та оперування ним в ситуаціях порівняння, протиставлення, для виявлення ознак подібності та відмінності, корінних протилежностей. Текстові логічні таблиці програмують різні шляхи розумової діяльності студентів: одні з них вимагають порівняння, інші – підтвердження конкретними даними загальнотеоретичних положень або узагальнення конкретних даних. Для використання технічних засобів навчання існують певні обмеження: процес навчання не може тривалий час здійснюватися за їх допомогою, без інтелектуальних контактів між викладачем і студентами. Вони залучаються тільки для вивчення того навчального матеріалу, який іншими засобами засвоїти неможливо.

4. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ З СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

ОЛІЙНИК ОЛЕСЯ МИХАЙЛІВНА,
викладач суспільних дисциплін, Вінницький
фаховий коледж Університету «Україна»

*Життя, як нива довге й пречудове
І на шляху не має вороття.
Важливо нам помітити дитину
Ту, що обділена життям.
Піднятись їй допоможуть наші крила,
Які в негоду люту захистять.
Не забувай ніколи – ти ЛЮДИНА,
Ти ВЧИТЕЛЬ, що веде з незабуття.
Наталія Пушкар*

Використання інтерактивних методик навчання з суспільних дисциплін для студентів з особливими освітніми потребами може стати ефективним інструментом для підвищення їхньої активності та залучення до навчального процесу.

Кожний навчальний заклад за своєю філософією повинен бути інклюзивним. Це означає готовність у будь-який час прийняти кожну дитину, прагнучи створити максимально сприятливе середовище для розвитку її потенціалу.

Коли ми говоримо про створення інклюзивного освітнього середовища, ми не маємо на увазі суто відкриття інклюзивних класів, груп або забезпечення архітектурної доступності. Це і підвищення компетентності науково-педагогічних працівників та руйнування суспільних стереотипів щодо освіти таких дітей. Адже хвороба не дорівнює інвалідності, інвалідність – наявності особливих освітніх потреб (наприклад, особи із серцево-судинними захворюванням не мають цих потреб), особливі освітні потреби не означають захворювання або інвалідність (наприклад, люди з дислексією). Інклюзивне навчання полягає в тому, що в звичайній групі вчаться звичайні діти, просто деякі з них вчаться трошечки по-іншому – наприклад, використовуючи шрифт Брайля. Але в такій групі ні в якому разі не має бути відокремлення одних студентів від інших (навіть на рівні риторики). З урахуванням рекомендацій спеціалістів та настільки, наскільки це можливо, у такій групі налагоджується спільне навчання. Наявність у навчальному закладі студентів з особливими освітніми потребами підвищує кваліфікацію викладача. Викладач вчиться бути уважним до цього здобувача освіти. Якщо він навчиться бути уважним до нього, то й почне більш уважно ставитись до інших студентів. Натомість здобувачі освіти, які бачать, що студент, який має певні труднощі в навчанні, вчиться краще та старанніше, починають показувати вищі результати у навчанні.

Дуже важливо навчитися правильно висловлюватися про студентів з особливими освітніми потребами. Наприклад, замість фрази «Цей студент не

може ходити» краще сказати так: «Цей студент користується ходунком і кріслом-візком».

Нижче розглянемо приклади заміни некоректних мовних зворотів.

Ярлики, які не можна використовувати	Більш коректні вирази
Люди з фізичними або розумовими вадами	Люди, які мають особливі потреби
Розумово відсталі	Люди із затримкою розумового розвитку
Він відсталий	У нього труднощі когнітивного характеру
Мій студент страждає аутизмом	У мого студента аутизм
Вона – даун	У неї синдром Дауна
Він не здатний навчатися	У нього труднощі з навчанням
Він – паралітик	У нього параліч
Вона – каліка	У неї порушення опорно-рухового апарату
Він – карлик (або ліліпут)	Він – невисокого зросту / він невисокий
У неї емоційні розлади	У неї порушення емоційного характеру
Він прикутий до крісла-коляски	Він користується кріслом-коляскою
Нормальні і/або здорові студенти	Типові студенти / студенти без порушень в розвитку
Він навчається в спеціальному освітньому закладі	Він отримує послуги спеціальної освіти / додаткові послуги
Стоянка для автомобілів інвалідів, туалет для інвалідів і т. ін.	Доступна стоянка, туалет і т. п.
У неї проблема з...	У неї є потреба в...

Процес інклюзивного навчання слабозорого та сліпого студента повинен мати спрямований корекційний індивідуальний характер і відповідати вимогам адаптації наочного матеріалу і процедури цієї роботи.

Основні принципи адаптації наочного матеріалу для студентів із порушеннями зору:

1. Зображення на малюнках повинні мати оптимальні просторові й тимчасові характеристики (яскравість, контраст, колір, структура, співвідношення елементів). Контрастність пропонованих об'єктів і зображень стосовно тла має бути від 60 до 100 %. Негативний контраст краще. Краще сприймаються заповнені, силуетні фігури, ніж контурні.

2. Дотримання в зображеннях пропорційності за величиною, кольором та формою відповідно до реальних об'єктів.

3. Хроматичні об'єкти повинні мати насичені кольори. Бажано використовувати жовто-червоні, жовтогарячі й зелені тони.

4. Потрібно збільшити час на експозицію завдань та малюнків через труднощі сприйняття, координації рухів руки та очей, необхідності тактильного контролю та додаткового обстеження, вивчення об'єктів.

5. Тривалість зорової роботи не повинна перевищувати 15 хвилин.

6. Логічне завдання, продуктивність розумових операцій слід оцінювати за їхньою результативністю, а не враховувати неточність рухів і сповільненість виконання.

7. Якщо слабозорий студент працює з опорою на зір, то при використанні дошки записи повинні бути насичені й контрастні, букви великими.

8. Роздатковий матеріал має бути матовий, а не глянцева папір, шрифт великим і контрастним.

9. З таких дисциплін як історія, громадянська освіта, філософія тощо можна використовувати аудіозаписи.

Викладач інклюзивної групи, в якій навчаються студенти із вадами

зору, повинен:

- Знати ступінь порушення зору студента, її індивідуальні можливості та потреби.

- Підтримувати тісний контакт із практичним психологом, тифлопедагогом і батьками студента.

- Здійснювати на всіх заняттях роботу з навчання орієнтування в просторі.

- Використовувати всі збережені та порушені аналізатори.

- Продумати, де посадити такого студента (слабозорого студента – на першу парту в середньому ряді; тотально сліпий студент може працювати за будь-якою партою). Студент повинен сидіти так, щоб бачити написане на дошці без напруження і окулярів. Час від часу йому треба дивитись у вікно. У випадку, якщо в студента немає світлобоязні, і він потребує додаткового освітлення, робоче місце має бути обладнане настільною лампою з регулятором, оскільки кількість світла, яке необхідне для нормального функціонування зору, залежить як від загальної освітленості аудиторії, так і від функціонального стану зорового аналізатора студента. Якщо в студента спостерігається сильна світлобоязнь, його потрібно посадити спиною до вікна або закрити вікно шторою. За наявності світлобоязні на одному оці, студентові треба сидіти так, щоб світло падало з протилежного боку.

- Пам'ятати також і про охорону та гігієну зору цієї категорії студентів. Відстань від очей студента до робочої поверхні має бути не менша 30 см. Для читання можна використовувати підставки.

- Відомо, що близько 80% всієї інформації людина одержує за допомогою зору. Цей факт, зазвичай, зрячими не усвідомлюється, і багато операцій і дії, що відбуваються в аудиторії, вербально не позначаються. Тому велика кількість інформації може пройти повз незрячого студента. Викладач і студенти повинні чітко проговорювати все те, що записується на дошці або демонструється.

- У випадку, якщо у студента є залишковий зір або вона слабозора, то можна використовувати спеціальні адаптивні пристрої: оптичні та неоптичні. До оптичних корекційних пристроїв належать окуляри зі спеціальними пристосуваннями, біфокалі, призми, контактні лінзи. Вони пропонуються студентові з порушенням зору як для постійного, так і для тимчасового користування. Затемнені або темні лінзи рекомендуються студентам зі світлобоязню. Іноді студенти з порушенням зору використовують невеликі телескопи, що прикріплюються до руки або ж до стекол окулярів. Телескопічні окуляри використовуються для розглядання об'єктів на відстані, наприклад, написів на дошці, в магазині, під час прогулянок. Коли студент надягає телескопічні окуляри, щоб прочитати напис на дошці, йому необхідно сісти в центрі або ж у тій позиції, яка дасть змогу оптимально їх використати. До неоптичних пристроїв належать фломастери, бажано чорного кольору, зі змінною шириною стержнів, що дасть змогу робити чіткі, контрастні записи; кольорові маркери, що допомагають студентам виділити найважливіше в записах, аби не напружувати зір, читаючи записи в зошиті. До адаптивних пристосувань можна віднести і плоскодруковані книги з крупним шрифтом, хоча багато, хто із студентів володіє методикою використовувати книги зі звичайним шрифтом, які читають за допомогою різних оптичних пристроїв. Чітко розліняний папір може знадобитися тим студентам, яким важко розрізняти рядки на звичайному папері. Для студентів, котрі страждають світлобоязню, на партах можна встановити світлозатемнювачі, щоб пом'якшити відблиск робочої поверхні столу. Тотально сліпі студенти або студенти з глибоким зниженням зору можуть використовувати диктофони, а також дублювати звуковий запис записом Брайля за допомогою брайлівського приладу (дошка і грифель).

– Давати можливість студентам підійти до дошки чи унаочнення, щоб краще роздивитися написане.

- Для зняття зорової втоми після 10-15 хвилин зорового навантаження виконати спеціальні розслаблюючі вправи; через кожні 10-15 хвилин студент має 1-2 хвилини перепочити, роблячи спеціальні вправи.
- Не перебільшувати обсяг домашніх завдань, щоб не перевантажувати зір. Наголосимо, що ця вимога стосується як студентів з вадами зору, так і здорових студентів. Адже постійне перевантаження зорової функції може призвести до її порушення.
- У роботі зі студентами використовувати не лише зір, а й збережені аналізатори (тобто у процесі обстеження об'єктів, наочності залучати дотик, нюх, слух).
- Враховувати повільність студентів при виконанні письмових завдань, читанні. З цією метою коригувати обсяг роботи, щоб студент не відставав від зрячих одногрупників; використовувати компенсаторні механізми пам'яті, які сприятимуть підтримці оптимального темпу роботи. Студентові з порушенням зору потрібно більше часу на виконання вправ, читання тексту. Не переобтяжуйте студента читанням великих текстів під час самостійного опрацювання матеріалу, краще поясніть ще раз усно, переконайтеся, що він все зрозумів.
- Доцільно переглянути вимоги до письмових робіт. Іноді слабозорому студентові необхідно писати з використанням трафарету, щоб правильно розташувати текст на сторінці та дотримуватися рядків.
- З метою участі студентів з вадами зору у фронтальній роботі групи для них необхідно підготувати індивідуальний дидактичний матеріал, наприклад, картки, таблиці, схеми.
- Частіше перевіряйте розуміння студентом матеріалу, який подається на парі.
- Студент може погано бачити вираз вашого обличчя і не розуміти, що Ви звертаєтесь саме до нього. Краще підійти до студента, і торкаючись його, звернутися на ім'я.

– Не робити зайвих рухів і не затуляти студентів джерело світла, не використовувати невербальні засоби спілкування (кивання головою, рухи рук тощо).

Пам'ятка для викладача

1. Хвалити свого студента навіть за незначний успіх.
2. Порівнювати результати роботи тільки з її власними попередніми результатами.
3. Не залякувати опитуванням на наступній парі.
4. Знижувати кількість зауважень.
5. Використовувати різні модальності під час вивчення нового матеріалу (візуальну, слухову, тактильну).
6. Використовувати вже знайомі матеріали під час вивчення нових.
7. Пам'ятати, що у студента є ім'я.
8. Поступово залучати студента до нових завдань.
9. Обговорювати заздалегідь зі студентами як проходитиме самостійна, контрольна роботи, тестування, тощо.
10. Вибирати зручний для студента спосіб перевірки знань (письмову відповідь, відповідь з місця, підготовлену вдома доповідь).

Інклюзивний навчальний заклад передбачає відкритість і доступність не тільки для дітей, а й для дорослих. Батьки – важлива ланка в процесі реалізації інклюзивної освіти.

Батьки студентів з ООП переконані, що найсприятливішими умовами для навчання і виховання їхніх дітей є звичайні заклади освіти, де вони можуть успішно навчатися, товаришувати з ровесниками та почуватися у безпеці.

Девіз методики Марії Монтесорі “Допоможи мені це зробити самому” повинен бути домінантним і актуальним в організації навчальної діяльності інклюзивної групи. При роботі зі студентами з особливими потребами провідною ідеєю є “Не зашкодь, не залиши без допомоги!”. Студент в

інклюзивній групі повинен почувати себе самостійним, корисним, потрібним в колективі своїх однокласників.

Методи інклюзивного навчання є стратегіями та підходами, які сприяють включенню всіх здобувачів освіти, незалежно від їхньої фізичної, інтелектуальної, соціальної або емоційної здатності, до загальної освіти. Основною метою такого навчання є створення сприятливих умов для розвитку та навчання кожного студента, дотримання їх прав на освіту, адаптацію програм і методів навчання до індивідуальних потреб кожного студента.

Деякі інтерактивні методики, які можна використовувати, включають:

1. Групові проекти: Розподіліть студентів на групи і дайте кожній групі завдання, пов'язане з суспільною дисципліною. Студенти працюють разом, обговорюють ідеї та розв'язують проблеми, спільно створюючи проект, який потім презентують групі.

2. Дебати: Організуйте дебати на теми, пов'язані з суспільними дисциплінами. Студенти можуть виступати як "за" або "проти" певної точки зору та аргументувати свої позиції за допомогою фактів і доказів.

3. Рольові ігри: Створіть ситуації, в яких студенти можуть відігравати ролі, пов'язані з суспільними дисциплінами. Наприклад, студенти можуть грати ролі політиків або журналістів та спілкуватись між собою, працюючи над вирішенням проблем або веденням дискусій.

4. Використання технологій: Використовуйте сучасні технології, такі як інтерактивні дошки, комп'ютерні програми або онлайн-ресурси, для навчання студентів. Наприклад, використання історичних програм допоможе студентам краще зрозуміти історичні поняття.

5. Робота з мультимедіа: Використовуйте аудіо- та відеоматеріали для показу реальних прикладів, історичних фактів або історичних подій, пов'язаних з суспільними дисциплінами. Ці інтерактивні методики можуть допомогти студентам з особливими освітніми потребами краще зрозуміти матеріал,

залучитися до навчального процесу та розвинути свої навички комунікації і спільної роботи.

Важливо також пристосувати ці методики до потреб і можливостей кожного конкретного студента з особливими потребами.

Використання інтерактивних методик навчання в суспільних дисциплінах для студентів з особливими освітніми потребами може бути дуже корисним. Ці методики дозволяють залучити студентів до активного навчання, стимулюють їх участь і сприяють їхньому розумінню матеріалу. **Одним із ефективних інтерактивних методів є групова робота.** Вона дає можливість студентам спілкуватися, обговорювати та обмінюватися думками з іншими учасниками групи. Цей підхід підтримує синтез знань та допомагає студентам краще засвоювати матеріал.

Групові проекти, дискусії та ролеві ігри можуть бути використані для активного залучення студентів до навчального процесу. Ще одним інтерактивним методикою навчання є використання технологій, таких як комп'ютерні програми, планшети та смартфони. Ці засоби можуть бути використані для залучення студентів до вивчення та розуміння соціальних та політичних процесів. Інтерактивні веб-сайти, відео-уроки та онлайн-платформи дозволяють студентам самостійно вивчати матеріал, а також отримувати негайну зворотну зв'язок та підтримку. Також можна використовувати рольові ігри та симуляції для практичного вивчення суспільних дисциплін. Вони створюють сприятливе середовище для навчання, розвивають комунікативні та організаційні навички, підтримують розвиток емоційної і соціальної компетентності та забезпечують індивідуальний підхід до кожного студента.

6. Скрайбінг (або скетчнотінг, або візуальне мислення) - це сучасний засіб візуалізації мислення студентів, який полягає в творчому використанні малюнків, діаграм, схем, символів та інших графічних засобів для представлення й організації інформації. Використання скрайбінгу сприяє розвитку креативності, критичного мислення, просторового сприйняття та

інших навичок, які є важливими на ринку праці ХХІ століття. Цей метод також допомагає студентам легше засвоювати новий матеріал, зорієнтуватися у складних поняттях та структурувати свої думки. Одним із головних переваг скрайбінгу є його доступність для всіх студентів, незалежно від рівня їхньої обізнаності та навичок з малювання. За допомогою простих символів та контекстуальних відношень, студенти можуть створювати графічні записи, що демонструють їхнє розуміння певної теми. Дана методика може бути використана в різних навчальних ситуаціях: пояснення нової теми, узагальнення й повторення вивченого матеріалу, організація проектної діяльності й творчих завдань. Крім того, скрайбінг може бути ефективним інструментом для самостійного навчання, оскільки дозволяє студентам самостійно створювати графічні записи та підсумки вивчених матеріалів. Усі ці чинники роблять скрайбінг потужним засобом підтримки навчання й розвитку студентів, допомагаючи їм стати активними учасниками навчального процесу та підвищити ефективність його протікання.

7. Буктрейлер - це метод реклами та промоції книги шляхом випуску короткого відео, яке презентує її зміст і створює інтригу серед читачів. Він нагадує трейлер до кінофільму, але замість фільму промоцію робить з книгою. Буктрейлер може включати кадри, музику, голосовий коментар або текстові блоки, щоб привернути увагу і зацікавити потенційних читачів. Цей метод дозволяє створити візуальну подачу книги, яка привертає увагу і стимулює бажання прочитати її.

8. Гіфки та соціальні мережі є методами спілкування та вираження емоцій відразу декількома способами:

- **Гіфки** - це короткі анімації, зазвичай без звуку, які відтворюються у циклі. Вони можуть використовуватися для передачі виразних реакцій або статусів у вигляді відеороликів швидкої дії. Гіфки часто використовуються у соціальних мережах для показу емоцій або вартісного виразу в коментарях чи повідомленнях.

- **Соціальні мережі** - платформи, які дозволяють користувачам створювати профілі, обмінюватися повідомленнями та розміщувати вміст (такий як тексти, фотографії, відео і гіфки). Соціальні мережі дозволяють користувачам знайомитися з новими людьми, підтримувати зв'язок з друзями, висловлювати свої думки та ділитися враженнями. Деякі популярні соціальні мережі включають Facebook, Instagram, Twitter, TikTok та Snapchat. Ці методи широко використовуються в онлайн-комунікації та культурі, і надають можливість зв'язку та виразності, які не завжди можуть бути передані лише текстом.

9. Інтелект-карти – це метод графічного представлення інформації, який дозволяє структурувати і візуалізувати знання, ідеї, плани, концепції, інформаційні потоки та іншу інформацію. Вони створюються шляхом розміщення ключових термінів, понять або фраз у вигляді вузлів (нод), які з'єднані між собою стрілками, що вказують на зв'язки між цими елементами. Інтелект-карти можуть бути використані для організації думок, структуризації проектів, управління ідеями та подіями, підвищення творчості, аналізу проблем та багато іншого. Вони допомагають включати обидві півкулі мозку - раціональну і творчу - для поліпшення процесу мислення.

10. Інтерактивні книги та підручники - це метод навчання, який поєднує традиційний зв'язок студента з книгою з можливостями сучасних технологій. Ці книги і підручники пропонують читачеві активну участь у навчальному процесі шляхом задач, завдань, вправ та практичних занять, які можна виконувати безпосередньо в тексті або за допомогою прикладних програм, роздаткових матеріалів або електронних ресурсів. Метод інтерактивних книг та підручників сприяє активізації творчих здібностей студентів, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу через самостійну роботу та пошукові дії. Вони можуть включати такі елементи, як інтерактивні завдання, цифрові екосистеми для роботи з певними предметами, відео та аудіо матеріали, інтерактивні тести та вправи, віртуальні лабораторії та симулятори, серії прикладів та завдань різного рівня складності тощо. Метод інтерактивних книг та підручників пов'язаний з

використанням сучасних технологій, які дозволяють розширити можливості навчання та зробити його більш захопливим та ефективним. Такий підхід добре використовується як у коледжах та університетах, так і в самостійному навчанні.

11. Метод інтерактивних стрічок часу використовується для візуалізації перебігу подій в часі. Він дозволяє користувачам інтерактивно взаємодіяти зі стрічкою часу, назначати події, переглядати їх, зумувати, переміщувати, видаляти і змінювати їх в будь-який час. Цей метод зазвичай використовується в проектуванні програмного забезпечення, для відстеження подій, що відбуваються в системі. Він може бути корисним для аналізу даних, відстеження витрат часу, планування проектів, календарних подій та багатьох інших задач. Щоб реалізувати інтерактивну стрічку часу, можна використовувати різні інструменти і технології, такі як JavaScript, HTML, CSS і бібліотеки, наприклад, D3.js або TimelineJS. Вони дозволяють створювати спеціальний інтерфейс з графічними елементами, які відображають події на стрічці часу та дозволяють їх редагувати. Перевагами використання інтерактивних стрічок часу є зручність користування, можливість відстежування і зміни подій у режимі реального часу, а також можливість спільної роботи інших користувачів за допомогою хмарних сервісів. Цей метод може бути корисним для різних задач, таких як відстеження виконання завдань, планування подій, контроль прогресу проектів, аналіз даних, статистика та багато іншого.

12. Інтернет-меми - це метод комунікації та поширення ідеї, гумору або культурних образів у форматі віральних зображень, відео, гіфок або текстових повідомлень. Зазвичай меми включають в себе якісь унікальні деталі, які легко впізнаються та розповідаються в інтернет-спільноті. Вони поширюються швидко через соціальні медіа та інші веб-платформи, допомагаючи виробникам спільної культури та колективного гумору. Меми можуть бути створені як

індивідуальними користувачами, так і бути результатом об'єднаної творчості спільноти.

13. Лепбук - це метод навчання та творчості, який часто використовують у освітніх закладах і в особистій роботі. Це є своєрідний гібрид між щоденником, альбомом для малюнків та записами, альбомом для замальовки, журналом та портфоліо. У лепбуці збираються зображення, фотографії, тексти, записи, малюнки, статті, вірші та інші матеріали, що відображають певну тему чи концепцію. Це допомагає організувати й систематизувати інформацію, бути творчим та використовувати різноманітні методи вивчення та вираження своїх думок. Лепбук може бути індивідуальним чи колективним проектом, використовуватися для освітніх цілей, розвитку особистості, професійного або творчого зростання.

14. Хмара слів - це метод аналізу тексту, який полягає в визначенні найбільш типових та часто зустрічаються слів в тексті. В процесі аналізу будується "хмара" слів, де частота зустрічі слова в тексті вказується його розміром та розташуванням. Частіше зустрічаються слова мають більший розмір та розташовуються ближче до центру хмари. Цей метод дозволяє швидко виділяти найбільш важливі та повторювані терміни в тексті і отримувати загальне уявлення про його зміст.

Отже, підсумовуюче вище викладений матеріал, інклюзивне навчання означає, що всі студенти можуть навчатися в навчальних закладах за місцем проживання, в групах, в яких в разі необхідності їм буде надаватися підтримка як у навчальному процесі, щоб усі студенти без виключення навчалися і проводили час разом.

Застосування інтерактивних методик навчання з суспільних дисциплін для студентів з особливими освітніми потребами допомагає їм залучатися до навчального процесу, розвивати соціальні навички та покращувати комунікативні здібності. Важливо враховувати конкретні потреби кожного студента та індивідуалізувати підхід до навчання.

Інклюзивне навчання:

- Ґрунтується на правах людини і принципах рівності.
- Спрямоване на всіх дітей і дорослих, особливо тих, хто є виключеним з загальної системи навчання.

- Це процес усунення бар'єрів в системі освіти та системі підтримки.

Основа інклюзивного навчання

Усі студенти:

- Можуть навчатися різними методами і в різний період часу.
- Мають індивідуальні здібності й особливості.
- Хочуть відчувати, що їх розуміють і цінують.
- Мають різне походження і бажають, щоб їх відмінності поважалися.
- Пізнають скрізь.

У процесі навчання і викладання, кожен викладач повинен адаптувати інформацію до потреб аудиторії, зробити її максимально доступною і зрозумілою - це і є запорукою ефективного навчання.

Список використаних джерел

1. Алєєва Н. М. Діти з порушенням зору в умовах інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Н. М. Алєєва, Ю. В. Барінов та ін. – Київ : Кафедра, 2016. – 212 с.
2. Волгіна О. М. Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці : посібник / О. М. Волгіна, О. Л. Іванова ; ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні». – Київ : Ваїте, 2018. – 36 с.
3. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / С. П. Миронова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2016. – 164 с.
4. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук. праць / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – Київ, 2017. – вип. 12. – 184 с.

5. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

БОРОДАТА НАТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА – викладач суспільних дисциплін, ВСП «Барський фаховий коледж транспорту та будівництва Національного транспортного університету»

Вживає не сильніший і не розумніший, а той, хто найкраще реагує на зміни, що відбуваються.

Гордон Драйден

Тенденції сучасного розвитку суспільства висувають нові вимоги до людини, а це означає – й до освіти. Сьогодні світове співтовариство беззастережно визнає якість освіти головною метою, пріоритетом розвитку суспільства у ХХІ столітті. [2]

Одним із шляхів досягнення зазначеної мети є оновлення освіти, перенесення уваги з процесу навчання на його результат, орієнтація змісту й організації навчання на компетентнісний підхід і пошук ефективних механізмів його запровадження.

Сформувані з здобувача освіти освітньо-кваліфікаційного рівня фаховий молодший бакалавр розвинену особистість, яка є ГРОМАДЯНИНОМ УКРАЇНИ, вміє працювати з людьми, з колективом, глибоко розуміє і знає свою роль у суспільстві, вміє використовувати набуті знання, уміння та навички на практиці – завдання викладача освітнього закладу фахової передвищої освіти.

Вибір зазначеної теми був зумовлений наступним:

– сучасний світ характеризується стрімким соціальним, технологічним і політичним розвитком, який потребує від молодого людини здатності робити

духовно-моральний вибір, мобільності та відповідальності у прийнятті рішень, вмінні ефективно спілкуватися та бути успішним;

- переосмислення освітніх стратегій, визначення пріоритетів, характеру та нового змісту освіти, яка була б спрямована на формування життєздатної особистості.

Вибрана тема синхронна з стратегією сучасної освіти, зокрема в тому, щоб надати можливість усім здобувачам виявити свої таланти, творчий потенціал та реалізувати свої особисті плани.

Мету своєї роботи над науково-методичною проблемою окреслюю так:

- дослідження теоретичних основ та особливостей організації предметного компетентнісного підходу при вивченні історії України;
- визначення суті предметного компетентнісного підходу в організації занять з історії України;
- аналіз технологій та методів як засобів формування предметних компетентностей;
- визначення функції інноваторських форм та методів на сучасному етапі розвитку методики навчання;
- формування та розвиток у здобувачів освіти фахових компетенцій;
- розкриття можливостей використання історичних предметних компетентностей як засобу формування фахових компетентностей.

Методами дослідження обрала: аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, порівняння, формалізацію та абстрагування.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти предметну (галузеву) компетентність визначено, як набутий здобувачами освіти в процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаний із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань, а предметну компетенцію – як сукупність знань, умінь та характерних рис у межах змісту конкретного предмета, необхідних для виконання учнями певних дій з метою розв'язання навчальних проблем, задач, ситуацій. [2,3,4]

Історична предметна компетентність – це здатність здобувача освіти самостійно пізнавати, осмислювати та оцінювати минуле України та світу, соціальний й моральний досвід минулих поколінь. Ця здатність ґрунтується на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих під час навчання предмета історії України.[1]

Протягом десятиліть розвинені країни Європи та світу ведуть ґрунтовну дискусію щодо того, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з глобальним суспільством, що швидко розвивається. Знання й компетентність стали найбільш цінними товарами, серед яких важливе місце посіли історичні знання. Вони стали невід'ємною складовою освіти громадянина, необхідною умовою розбудови економічно міцної та вільної держави.

Історія як предмет є унікальною, бо впливає на формування системи мислення, надає можливість людині вільно пересуватися в історичному просторі, озброює її знанням історичного досвіду, що в результаті дозволяє правильно оцінювати сучасні політичні й соціальні процеси. До того ж, історичні знання сприяють формуванню власної точки зору особи і, разом з тим, вчать цінувати й поважати думки інших. Історичні дисципліни виховують та розвивають глибину мислення, творчу уяву, толерантність, громадську активність особистості.

Основними предметними компетенціями, які формуються в процесі вивчення історії України визначено: **хронологічні, просторові, мовленнєві, інформаційні, аксиологічні.**[3]

Формування предметних компетенцій потребує від викладача обов'язкового врахування особливостей розвитку здобувачів освіти, важливо розуміти, які прийоми використовувати для формування історичних компетентностей, щоб вони були найбільш результативними.

Мій головний принцип - творити.

Працюючи над проблемою «Шляхи забезпечення формування предметної історичної компетентності на заняттях з історії України», розвиваю в студентів здатність до критичного мислення, яке завдяки його основним функціям аналітичності, асоціативності, логічності, системності, самостійності вважаю підґрунтям для успішного навчання та здобуття основних життєвих компетенцій.

Аби здобувачі освіти вирости успішними, ми маємо навчити їх вирішувати конкретні проблеми вже зараз! Для цього намагаюсь регулярно на заняттях ставити проблемні запитання, на які потрібно відповідати не лише за допомогою здобутих знань, але й аргументуючи прикладами з власного життєвого досвіду, прикладами з самостійно прочитаної художньої літератури, переглянутої інформації ЗМІ тощо.

Зокрема:

«Український історичний журнал» (НАНУ - <http://uhj.history.org.ua/uk>);

«Histori- електрона бібліотека»(<https://uahistory.co/>);

«Історична Правда» (<https://www.istpravda.com.ua/>).

Особливе місце в методиці викладання виокремлюю для практико-орієнтованих завдань. Під час обговорення на заняттях певної проблеми влаштовую диспути, дискусії, усні чи письмові дебати, форуми.

Зокрема: - «Що для мене є моя Україна?», урок-дебати на тему «Виправдати чи засудити «Євроінтеграція України: сучасні проблеми та перспективи».

Ці форми організації навчального процесу дають змогу вислухати різні думки студентів, дійти до спільного рішення з одночасним тренуванням учасників у відповідних комунікативних вміннях та навичках, а це вже розвиток мовленнєвих компетенцій.

Вважаю ще одним ефективним методом формування компетентностей - технологію ситуативного моделювання, розігрування ситуації за ролями. Адже це допомагає студентам не лише засвоїти необхідні знання, а й за допомогою

прийому «перевтілення», прожити певні емоції, зробити висновки, дати оцінку персоналіям та подіям. Особливістю цього методу є результативність у формуванні інформаційної, мовленнєвої та аксіологічної компетентності.

Зокрема: реконструкція подій Революції Гідності «Ангели пам'яті», «Голодомор-помста за свободу», заняття-драматизація «Видатні Українці», ток-шоу «Крути-погляд крізь століття».

За моїми спостереженнями рольові ігри особливо підвищують діяльну мотивацію здобувачів освіти. Історія з її героїчною тематикою, легендарністю, таємничістю є чи не найбагатішим ґрунтом для проєкції у царину гри. Таким чином на занятті досягаю реальної взаємодії та активності всіх учасників освітнього процесу.

Зокрема, графічні: кросворди, шаради, ребуси й умовні: «Три речення», «Чиста дошка», «Бліцопитування», та багатовекторні: Гра-вікторина «Як я цього не знав?», «КВК», «Вікторина», «Брейн-ринг».

Вагомого значення на своїх заняттях надаю роботі в групах: «відкритий мікрофон», «мозковий штурм», «обговорення проблеми в загальному колі», «незакінчене речення», «аналіз ситуацій». Ці методи використовую для вивчення студентами протилежних поглядів, з метою розвитку аксіологічних компетенцій.

Зокрема на заняттях: *“УРСР в умовах десталінізації”*(“Які зміни відбулися в хрущовські роки і – що не менш важливо – які не відбулися?”)

***“Україна в період загострення кризи радянської системи (сер. 60-х – на поч. 80-х рр.)”* проводиться дискусія по проблемі: “Чи дійсно в радянській Україні в життя втілювалося гасло: “Все в ім'я людини, все задля добра людини”?**

Метод “Займи позицію” дає змогу порівняти різні, навіть діаметрально протилежні, точки зору щодо рівня розвитку соціальної сфери в УРСР в сер. 60-х - на поч. 80-х рр.

На заняттях прагну створювати умови для моделювання навчальних ситуацій, з метою формування у студентів уміння і навички класифікувати та узагальнювати матеріал, застосовувати порівняння, аналогії, робити висновки, давати відповідні оцінки щодо історичних подій. Обов'язково систематично використовую дидактичний матеріал, історичну літературу, довідники, періодичну пресу.

Зокрема, створення «Студентських історичних журналів».

Сучасні освітні інновації пропонують великий спектр інформаційних технологій, які допомагають розвивати загальні та предметні компетентності. Виокремлю деякі з них, скрайбінг, веб-квести, ментальні карти, інфографіка. Як на мене, поєднання інноваційного і особистісно-діяльнісного підходу дає значний ефект у досягненні мети заняття та розвитку компетентностей. Адже, ми повинні пам'ятати, що сучасний студент хоче бути на цікавому занятті, де він є учасником, а не пасивним слухачем розповіді викладача.

Зокрема, веб-квест «Сторінками Української революції 1917-1921рр»; скрайбінгу «Козацькі клейноди», створення плакатів, коміксів, відеороликів за допомогою онлайн-сервера PowToon; ментальні карти тем узагальнення.

Для розвитку просторової та хронологічної компетентностей на заняттях часто використовую таблиці, діаграми, графіки, хмари тег, логічні схеми, логічні ланцюжки, картки схем.

Зокрема, робота з візуалізованим посібником «Історія України» (особливість видання полягає в тому, що зміст матеріалу подається через візуальні образи).[5]

Одним з пріоритетних напрямків компетентнісного навчання в реаліях сьогодення є застосування вправ національно-патріотичного спрямування, для розвитку громадянської ідентичності. Адже, найважливішими громадянськими рисами особистості є сформованість національної свідомості, патріотичних

якостей, любові до рідної землі свого народу. Тому наскрізною лінією роботи на заняттях та в позаурочний час є виховання – патріотизму.

Зокрема, на заняттях виконуємо вправи «Я-патріот України».

Окремо можна виділити і волонтерську діяльність студентів, яка є надзвичайно важливою в формуванні патріотизму: плетіння сіток, виготовлення свічок, акція **«Кришечки збери – Україні допоможи»**

Особливо мені імпонує визначальна відмінність методів компетентнісного навчання, зокрема прогнозувати ті з них, що розраховані не тільки на експлуатацію індивідуальних особливостей, а також передбачають формування і використання знань та способів виконання дій. Дієвість навчального досвіду, а не риси індивіда і є нормою освітнього результату в компетентнісному навчанні.

Висновок

Розумію, що настав час справжніх випробувань, пошуку нового змісту освіти, творення нових занять та удосконалення своїх дидактичних знань. Сьогодні спрямовує на розв'язання проблем, спонукає до творчості, до нових способів мислення та опанування сучасними освітніми технологіями.

Зараз прийшло нове покоління здобувачів освіти, з новими життєвими завданнями. Новому поколінню потрібна нова педагогіка. Переконана, що компетентісно зорієнтована педагогіка є саме такою, адже потребує суттєвих змін стереотипів як у плануванні занять, так і в організації пізнавальної діяльності студентів.

Список використаних джерел

1. Баханов К. О. Навчання історії під кутом зору компетентнісного підходу: Посібник для вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 127 с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 10 (106)).
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р.

№ URL <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p> (дата звернення 15. 08. 2019).

3. Мороз П. В., Мороз І. В. Історична предметна компетентність учнів старшої школи: визначення та складники. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 96 с.

4. Пометун О. І. Предметна компетентність учнів у процесі навчання історії. Практичний довідник учителя історії. – Бібліотека журналу «Історія і 214 суспільствознавство в школах України: теорія і методика навчання». 2015. № 2. С. 56-58. 6.

5. Харківська Н. Історія України. Візуалізований посібник. Харків: Вид. група «Основа», 2022.-136 с.

